

HERE BEGYNETH THE PARLEMENT OF FOULES.

The lyf so short, the craft so long to lerne,
Th'assay so hard, so sharp the conquerynge,
The dredful joye, alway that slit so yerne:
Al this mene I by Love, that my felynge
Astonyeth with his wonderful werkynge 5
So sore, iwis, that whan I on hym thynke,
Nat wot I wel wher that I flete or synke.

For al be that I knowe nat Love in dede,
Ne wot how that he quiteth folk here hyre,
Yit happeth me ful ofte in bokes reede 10
Of his myrakles and his crewel yre.
There rede I wel he wol be lord and syre;
I dar nat seyn, his strokes been so sore,
But »God save swich a lord!« – I can na moore.

Of usage – what for lust and what for lore – 15
On bokes reede I ofte, as I yow tolde.
But wherfore that I speke al this? Nat yoore
Agon, it happede me for to beholde
Upon a bok, was write with lettres olde,

OVDJE POČINJE SABOR PTICA.

Život je kratak¹ dugo učit treba
napor je velik, cilj je teško steći,
uteći vazda kratka radost vreba;
na Ljubav pritom mislim, hoću reći
da osupnut sam vještinom joj, peći
tako me znáde tâ da često bivam
smeten te ne znam tonem li il' plivam. 5

Premda mi Ljubav dobro znana nije,
nit' kakva je za podložne joj plata,
u knjigama² sam ipak štio prije
o čudima joj, bijesu što je hvata;
ko vladar i gospodar nam je data.
Sad velim, videć' kakve zlêdi stvara:
»Ne daj nam, Bože, takva gospodara!«³ 10

Zbog znanja il' užitka, ništa drugo,
mnoge sam knjige, kako rekoh, štio. 15
Al' zašto sve to pričam? Nema dugo
da jedan libar uzeh, koji cio
slovima je starinskim pisan bio,

¹ Aluzija na Hipokritovu izreku: *Ars longa, vita brevis* (Umjetnost je duga, život je kratak). Chaucer se tu služi starim retoričkim sredstvom: svoj spjev započinje sentencom.

² Chaucer zacijelo aludira na Ovidijeve knjige: *Amores* (I, 1, 21-26), *Ars amatoria* (I, 9) i *Remedia amoris* (I, 40).

³ Sličnu misao izražava Chaucer u kratkim baladama i pjesmama, primjerice u pjesmi »Ljubavna tužbalica« (*An Amorous Complaint*).

And therupon, a certeyn thing to lerne, 20
The longe day ful feste I redde and yerne.

For out of olde felde, as men seyth,
Cometh al this newe corn from yer to yere,
And out of olde bokes, in good feyth,
Cometh al this newe science that men lere 25
But now to purpos as of this matere;
To rede forth hit gan me so delite,
That al that day me thoughte but a lyte.

This bok of which I make mencion
Entitled was al thus as I shal telle: 30
»Tullyus of the Drem of Scipioun.«
Chapitres sevene it hadde, of hevene and helle
And erthe, and soules that therinne dwelle,
Of whiche, as shortly as I can it trete,
Of his sentence I wol yow seyn the greeete. 35

First telleth it, whan Scipion was come
In Affrike, how he meteth Massynisse,
That hym for joie in armes hath inome;

i tako, tražeć' to što naći htijah,
tu knjigu čitav dan sa žudnjom štijah. 20

Iz starih polja, kako vele ljudi,
svakoga ljeta novo zrno niče,
vjere mi, tako novo znanje rudi
iz starih knjiga, da ga svatko stiče. 25
Al' da se vratim temi ove priče;
pravi užitak sadržaj bje njen,
tako da próđe taj dan kao tren.

Ta knjiga koju čitah ja taj dan
naslovljena je bila vam ovako: 30
»Od Cicerona, Scipionov san.«⁴
U sedam glava nebo, zemlja, pako
prikazani su bili i, dakàko,
duše što ondje jesu, o čem' reći
ukratko sad vam hoću dio veći. 35

Pisalo tu je da Scipion⁵ srio
s Manzinisom⁶ se nekoć, što svi znaju,
u Africi, u zagrljaj ga svio;

⁴ Riječ je o knjizi *Somnium Scipions*, koja izvorno tvori dio VI. knjige Ciceronova djela *De Re Publica*. Ambrozije Makrobije Teodozije napisao je u IV. st. *Komentar uz Scipionov san*, taj ulomak Ciceronove rasprave nastojeći ga usporediti s Platonovim naučavanjem.

⁵ Riječ je o rimskom vojskovođi Scipionu Afričkom Mlađem (oko 185. pr. Kr. – 129. pr. Kr.). U Trećem punskom ratu osvojio je i razorio Kartagu (146. pr. Kr.).

⁶ Mazinisa (oko 238. pr. Kr. – 148. pr. Kr.), kralj Numidana. Isprva je bio saveznik Kartage protiv Rima, poslije je prešao na stranu Rimljana. Izazvao je Treći punski rat. Scipion Afrički Mlađi posjetio ga je 150. pr. Kr. Čitav dan razgovarali su o Scipionu Afričkom Starijem (236. ili 235. pr. Kr. – 183. pr. Kr.), najvećem rimskom vojskovođi prije Cezara. Nakon toga Scipion Afrički Mlađi sanjao ga je cijelu noć.

Thanne telleth it here speche and al the blysse
That was betwix hem til the day gan mysse, 40
And how his auncestre, Affrican so deere,
Gan in his slep that nyght to hym apere.

Thanne telleth it that, from a sterry place,
How Affrican hath hym Cartage shewed,
And warnede hym befor of al his grace, 45
And seyde hym what man, lered other lewed
That lovede commune profyt, wel ithewed,
He shulde into a blyful place wende,
There as joye is that last withouten ende.

Thanne axede he if folk that here been dede 50
Han lyf and dwellynge in another place.
And Affrican seyde, »Ye, withouten drede,«
And that oure present worldes lyves space
Nis but a maner deth, what wey we trace,
And rightful folk shul gon, after they dye, 55
To hevене; and sheewede hym the Galaxye.

Thanne shewede he hym the lytel erthe that here is,
At regard of the hevènes quantite;
And after shewede he hym the nyne speres,
And after that the melodye herde he 60
That cometh of thilke speres thryes thre,
That welle is of musik and melodye
In this world here, and cause of armonye.

Than bad he hym, syn erthe was so lyte,
And ful of torment and of harde grace, 65

o razgovoru njihovom i sjaju
što trajaše dok dan ne stiže kraju,
i ò tom kako predak, što se zove
Afrički,⁷ tu noć dóđe mu u snove. 40

I pisalo je da kâza s tog mjesta
zvjezdanog on mu gdje leži Kartaga,
pri čemu objašnjavat mu ne přesta
da svakog, učen il' neuk, što draga 45
opća mu dobra jesu, čeka blaga
blažena zemlja, boravište sreće,
gdje radosti ponestat nikad neće.

Upita njega on da l' mrtvi ljudi
nastavljaju svoj život negdje tamo. 50
Afrički reče: »Da, siguran budi!« –
govoreći da zemni život samo
neka je vrsta smrti, što god damo,
i da, kad umru, pravednima spada 55
nebo,⁸ i Mliječni put mu kâza tada.

I zatim zemlju što se mála stere
ispod nebésa što nas širna kriju,
i pokaza mu devetere sfere
i melodije ču on što se liju 60
odozgo, iz tih sfera triput triju,
izvora iz kog harmonija sva je
i muzika što on je svijetu daje.

Zamoli tad ga, jer je zemlja vrlo
mala i na njoj sve je muka, sjeta, 65

⁷ Scipion Afrički Stariji – v. bilj. 6.

⁸ Smatra se da Ciceronov *Scipionov san* donosi prve naznake vjervanja u zagrobni život, odnosno u Raj. O tome govore stihovi 53-56.

That he ne shulde hym in the world delyte.
Thanne tolde he hym, in certeyn yeres space
That every sterre shulde come into his place
Ther it was first, and al shulde out of mynde
That in this world is don of al mankynde. 70

Thanne preyede hym Scipion to telle hym al
The wey to come into that hevене blisse.
And he seyde, »Know thyself first immortal,
And loke ay besyly thow werche and wysse
To commune profit, and thow shalt not mysse 75
To comen swiftly to that place deere
That ful of blysse is and of soules cleere.

But brekers of the lawe, soth to seyne,
And likerous folk, after that they ben dede,
Shul whirle aboute th'erthe alwey in peyne, 80
Tyl many a world be passed, out of drede,
And than, foryeven al hir wikked dede,
Than shul they come into this blysfyl place,
To which to comen God the sende his grace.«

The day gan faylen, and the derke nyght, 85
That reveth bestes from here besynesse,
Berafte me my bok for lak of lyght,
And to my bed I gan me for to dresse,
Fulfyld of thought and busy havynesse;

da čari svijeta pokaže mu hrlo.
Reče mu on da nakon niza ljeta
na istom će se mjestu nać planeta
svaka, gdje prije bješe,⁹ ali mniti
ne smiju ljudi da će tu kraj biti. 70

Reče on tada Scipionu: »Znati
htio bih kako stiže se u raj.«
A on mu reče: »Besmrtan si, shvati,
za opće dobro mudro radi, daj
marno se nà to pa ćeš doći, znaj, 75
brzo na ono mjesto gdje sve blista
i sja, gdje stiže svaka duša čista.

Al' prijestupnici, treba to pridodat,
i razvratnici, nakon smrti, svi
u mukama će ovom zemljom hodat,¹⁰ 80
proći će mnogi naraštaji i,
bez obzira na svaki svoj grijeh zlí
oni će doć' u blažene te kraje
što zajednički Bog im milost daje.«

Dan prođe, poče padat tamna noć
koja na počin marnu stoku šalje,¹¹ 85
vidjeh da čitat više neću moć,
obukoh nà se svoje noćne halje,
teške me misli mučiše i dalje

⁹ Riječ je o tzv. Velikoj ili Mundanoj godini, tj. o vremenu kada će se svi planeti vratiti na svoje polazne položaje. Makrobije smatra da za to treba 15000 običnih solarnih godina.

¹⁰ Taj dio Ciceronova teksta aludira na vjerovanje o Čistilištu i posebno je bio zanimljiv kršćanima; preuzima ga i Dante, v. *Pakao*, V, 31-36.

¹¹ Vidi: Dante, *Pakao*, II, 1-3.

For bothe I hedde thyng which that I nolde, 90
And ek I nadde that thyng that I wolde.

But fynally, my spirit at the laste,
For wery of my labour al the day,
Tok reste, that made me to slepe faste,
And in my slep I mette, as that I lay, 95
How Affrican, ryght in the selve aray
That Scipion hym say byfore that tyde,
Was come and stod right at my beddes syde.

The wery hunttere, slepyng in his bed,
To wode ayeyn his mynde goth anon; 100
The juge dremeth how his plees been sped;
The cartere dremeth how his cartes gon;
The riche, of gold; the knyght fyght with his fon;
The syke met he drynketh of the tonne;
The loveere met he hath his lady wonne. 105

Can I not seyn if that the cause were
For I hadde red of Affrican byforn,
That made me to mete that he stod there;
But thus seyde he: »Thow hast the so wel born
In lokyng of myn olde bok totorn, 110
Of which Macrobye roughte nat a lyte,
That sumdel of thy labour wolde I quyte.«

Cytherea! thow blysfyl lady swete,
That with thy fyrbrond dauntest whom the lest,
And madest me this sweven for to mete, 115
Be thow myn helpe in this, for thow mayst best!

zbog tog što imam, a rado bih bio 90
bez tog, i tog što nemam, al bih htio.

I napokon moj duh, jer težak dan
i naporan mi vrlo bješe cio,
pöčinu, te u dubok padoh san
i usnuh kako Afrički, to htio 95
ispričat bih vam, kakav tad je bio
kad Scipion ga sùsrete i znäde,
úđe i pokraj kreveta mog stade.

Lovac, u svojoj postelji po noći
sanja da lovi i kroz šumu jaši, 100
sudac o tome kako će mu proći
proces, karte sanjaju kartaši,
bogataš zlato, vitez kako praši
na dvoboj, pijanac o vinu u grlu,
ljubavnik da je steko gospu vrlo. 105

Ne mogu reći je li uzrok samo
ono što čitah o Afričkom prije,
da usnuo sam kako stoji tamo;
»Vi ste plemenit« – tako reko mi je,
»onaj ste što mi staru knjigu štije;¹² 110
Makrobije je o njoj prāvo mnio,
vaš trud bih stoga nagraditi htio.«

Venero, divna slatka gospo ti,
što bakljom prijetiš svim što strast ih svlada
i činiš da mi takvi bjehu sni, 115
pomozi mi, to tebi lako pada!

¹² Vidi: Dante, *Pakao*, I, 82-84.

As wisly as I sey the north-north-west,
Whan I began my sweven for to write,
So yif me myght to ryme and ek t'endyte!

This forseyde Affrican me hente anon, 120
And forth with hym unto a gate broughte,
Ryght of a park walled with grene ston,
And over the gate, with lettres large iwroughte,
There were vers iwriten, as me thoughte,
On eyther half, of ful gret difference, 125
Of which I shal now seyn the pleyn sentence:

»Thorgh me men gon into that blysfyl place
Of hertes hele and dedly wounders cure;
Thorgh me men gon unto the welle of grace,
There grene and lusty May shal evere endure, 130
This is the wey to al good aventure.
Be glad, thow redere, and thy sorwe of-caste;
Al open am I – passe in, and sped thee faste!«

Thorgh me men gon,« than spak that other side,
»Unto the mortal strokes of the spere 135
Of which Disdayn and Daunger is the gyde,
Ther nevere tre shal fruyt ne leves bere.
This strem yow ledeth to the sorweful were

Na sjever-sjevero-zapadu¹³ sada
blistaš, dok pišem o tim snima, ti me
stoga nadahni, ti mi šapći rime!

Taj Afrički, što k meni tako stiže 120
pövede me do vrata i kroz njih
u park gdje zid se mahovinast diže,
iznad njih krupna slova vidjeh, stih
neki to bješe, barem tako mnih,
na obje strane, velik, vlažan jako, 125
a ja ću vam ga prevest sad ovako:

»Kroz nas do mjesta sreće idu ljudi,¹⁴
što srcu lijek od smrtnih rana daje,
do vrutka što milinu svima nudi,
gdje zelen, vedar svibanj vječno traje. 130
Tu vodi put u pustolovne kraje;
raduj se, ti što čitaš, kroz nas prođi,
odbaci bol, do sreće brzo dođi!«

»Kroz nas je put«, na drugoj čitah strani,
»za ljude što opasnost tu ih vodi 135
i prezir, da ih smrtnim kopljem rani.
Tu stablo nikad plod ni list ne rodi,
tu potok je što samo bol mu godi,

¹³ Ovaj stih sadrži, smatraju znalci, ključ za određivanje datuma nastanka ovog djela. Premda se Venera ne može nikada vidjeti točno u toj poziciji, ona tako izgleda onda kada je na mjestu, ili vrlo blizu najudaljenijeg mjesta sjeverno od ekvatora, a Sunce je na 45° istočno od proljetne ravnodnevice. U svibnju 1382. Venera se, kao večernja zvijezda, vidjela na toj poziciji, a to se ponovilo i 1384. i 1390. Ipak godina 1382. jest najvjerojatnija godina nastanka *Sabora ptica*.

¹⁴ Chaucer tu aludira na Dantea (*Pakao*, III, 1), dakako u obrnutom smislu.

There as the fish in prysoun is al drye;
Th'eschewing is only the remedye!« 140

These vers of gold and blak iwriten were,
Of whiche I gan astoned to beholde,
For with that oon encresede ay my fere,
And with that other gan myn herte bolde;
That oon me hette, that other dide me colde: 145
No wit hadde I, for errour, for to chese,
To entre of flen, or me to save or lese.

Right as, betwixen adamauntes two
Of evene myght, a pece of yren set
Ne hath no myght to meve to ne fro – 150
For what that oon may hale, that other let –
Ferde I, that nyste whether me was bet
To entre or leve, til Affrican my gide,
Me hente, and shof in at the gates wide,

And seyde, »It stondesth writen in thy face, 155
Thyn errour, though thou telle it not to me;
But dred the not to come into this place,
For this wrytyng nys nothyng ment bi the,
Ne by non, but he Loves servaunt be:
For thou of love hast lost thy tast, I gesse, 160
As sek man hath of swete and bytternesse.

But natheles, although that thou be dul,
Yit that thou canst not do, yit mayst thou se,
For many a man that may nat stonde a pul,
It liketh hym at the wrastlyng for to be, 165
And demeth yit wher he do bet or he.

tu nà suhu si kao riba neka,
tu osim posta nema drugog lijeka!« 140

Zlatan je jedan, a crn drugi bio
natpis što smislom čuđenje mi bûdi;
jedan sve veći strah je ú me lio,
hrabrošću drugi punio mi grudi;
jedan toplinu, drugi studen nudi: 145
ne znah, u čudu, koji će me dopast,
ući il' pobjeć, spasit se il' propast.

Kao što između magneta dva
jednake snage, komad gvožđa stoji
ne mićući se – ako jedan dâ, 150
drugi mu priječi pokret bilo koji –
zastadoh; videć' da se duh moj dvoji
ući il' otić, Afrički tad mene
gurnu i sa mnom do tih dveri krene

i reče: »Strah se na tvom licu krije, 155
premda tî ne bi to priznao, znamo,¹⁵
al' neka ovdje doći strah te nije,
ne znači ništa taj ti natpis tamo,
za zaljubljene napisan je samo;
ljubavi osjet tebi davno mînu, 160
ko bolesniku za slast i gorčinu.

Svejedno, premda tebi ne da strah
tu ući, ipak tamo pogled svrâti.
Hrvanja premda kloni stvor se plah,
na hrvalištu rado borbu prati; 165
tko će pobijedit koga želi znati.

¹⁵ Usporedi: Dante, *Raj*, IV, 16-18.